

L'IMPACTE DE L'EIL A IRAQ

Els combatents d'EIL desfilen per la ciutat siriana de Tel Abyad, al gener. El grup vol esborrar les fronteres que divideixen la regió actualment.

Un país al caire de l'abisme

Masud Alí, un home alt i simpàtic amb barba i ulls verds era taxista a Mossul fins fa només un parell de dies. Li agrada el desert i s'estima molt la seva dona i el seu Nissan groc. Mai no havia prestat gaire atenció a la política... fins ara. "Insha-Allah", diu Masud —tot allò que passi és la voluntat d'Al·là. Però llavors, combatents de l'Estat Islàmic de l'Iraq i el Llevant (EIL) envaiaren aquesta ciutat de dos milions d'habitants.

D'ençà del dilluns s'ha imposat un toc de queda a Mossul, diu Alí. Dijous, ell i la seva família sentiren tirs prop del seu pis i, en mirar per la finestra, Alí va veure un cadàver tirat en terra.

El grup terrorista EIL ha ocupat vastes zones de Síria i de l'Iraq amb l'esperança de poder establir-hi un califat. L'èxit dels gihadistes palesa la desintegració del país i fins i tot podria encetar una nova guerra civil entre els xiïtes i sunnites iraquians.

Aleshores van començar els rumors: "Han ocupat tots els edificis governamentals i l'aeroport", va dir un amic. "També la central elèctrica i la hidràulica", afegia un veí. La televisió

emetia notícies d'atracaments a bancs, l'alliberament de milers de presoners i la confiscació de pous de petroli. Un dia més tard, Masud Alí va carregar la seva família al cotxe i va marxar d'allí

Els refugiats de Mossul fugen de la ciutat. L'EIIL s'ha apoderat de diversos pobles i ciutats a l'Iraq. L'exèrcit iraquità ha estat lent a l'hora de respondre.

a tota brida. Tot anant-se'n, veien uniformes de policia i vehicles militars abandonats a les cunetes. Les tropes governamentals, majoritàriament sunnites, havien desertat per marxar a les files dels sunnites de l'EIIL.

Alí, com la majoria dels habitants de Mossul, també és sunnita. Va escoltar la crida de l'alcalde que instava els ciutadans a defensar-se de l'EIIL. "Per què me n'hauria de defensar?", pregunta. "Pel govern xiita? Pel primer ministre, Maliki, que oprimeix els sunnites?". Masud nega amb el cap. "El conflicte s'ha fet més i més gran perquè als iraquians ja no ens agrada aquest govern que tenim."

Ara, Alí està plantat en una tenda als afores de la ciutat d'Erbil, a la zona kurda del nord del país, on hi ha el campament de refugiats més nou d'Iraq. És l'hora de l'oració de diven-dres, però en lloc de recolzar el front a terra per resar, el prem contra el front d'un nen. El seu fill Muhammad, de només quatre mesos, jeu sota un tendal de lona voltat de llaunes de llet en pols, cogombres frescos i ampelles d'aigua. Plora perquè té febre.

No vam tenir ni temps de fer una maleta, diu Alí. "El terror es va emparar de nosaltres i vam fugir. Només volíem sortir d'allà". Li venta el cap al fill amb una bufanda i bufa pel nas, esperant poder alleugerir-li una mica la incessant calor del desert. Continua bressant el fill, com si així pogués treure-li de sobre les terribles experiències dels darrers dies.

Cada dia arriben nous refugiats, alguns d'ells a peu. En entrar al campament, passen a poca distància de la tenda d'Alí. Els cotxes fan cues quilomètriques al punt de control de Chasar, a una hora de camí de Mossul en direcció a Erbil. La pols s'alça entre les rodes i milers d'ampolles de plàstic i bosses escampades per tota la zona embruten el terra. Quasi 800.000 persones han abandonat la ciutat de Mossul i aproximadament la meitat han anat a la província d'Erbil. Se senten segurs ací, en un territori controlat pel Govern regional kurd.

Una nova guerra civil. Aquests dies, Erbil és una de les poques ciutats al nord de Bagdad on encara es manté

la calma. El Govern regional kurd té uns 200.000 soldats, coneguts com a peixmurga, que són la força de combat més ben entrenada d'Iraq. També és l'única força que ha aconseguit frenar els gihadistes. Els peixmurga també s'encarreguen de mantenir la seguretat de les fronteres, les ciutats i els pous de petroli de l'àrea de Kirkuk contra l'avanç islamista, a més de defensar la població kurda i els seus interessos.

Més d'una dècada després de la invasió dels americans, Iraq afronta la perspectiva d'una nova guerra civil entre sunnites i xiïtes. Al contrari que en 2006 i 2007, quan la lluita entre ambdós grups religiosos es va cobrar la vida de milers de persones, els americans ja no són a l'Iraq per intervenir-hi. Tot i amb això, els americans han reforçat la seva presència al golf Pèrsic i desenes de tropes són a Bagdad per defensar l'Ambaixada dels Estats Units.

L'avanç de les forces de l'EIIL no és la raó per al col·lapse del país, sinó més aviat la seva conseqüència. En capturar Mossul –la segona ciutat

Tropes kurdes a l'Iraq. coneguts com a peixmerga, s'han compromès a defensar les regions del Kurdistan en contra de l'EIIL.

més gran d'Iraq— l'armada sunnita islamista, que va lluitar i guanyar força durant la guerra civil síria, ha aconseguit el seu èxit més gran fins avui. Des de Mossul, prosseguiren cap al sud i, dijous passat, les forces de l'EIIL arribaren a Baquba, a només 60 quilòmetres de Bagdad, abans de retirar-se.

En un període molt curt de temps, l'EIIL ha aconseguit destronar Al-Qaida com a grup terrorista més cruel del món. Encara no han perpetrat atacs a Occident. En comptes d'això, s'han fixat l'objectiu d'implantar un califat a l'estil dels del segle VII al Pròxim Orient. L'organització, que té fins a 15.000 lluitadors en les seves files (fins i tot, joves europeus), encara està lluny d'arribar a ser un Estat. Tot i això, ja controla una zona de frontera de la grandària de Jordània.

L'escalada de poder de l'EIIL a Iraq no ha estat pas una sorpresa. Sembla que l'ofensiva es va posar en marxa fa més d'un any. De fet, els extremistes ja capturaren la ciutat de Fallujah al gener. A Mossul, ja des de fa mesos, el grup terrorista exigeix a la pobla-

ció una "taxa de la gihad" a més de cometre assassinats polítics i atacs suïcides.

Malgrat l'èxit tan ràpid aconseguit per l'EIIL, les tropes que ocuparen Mossul no comptaven més de 1.000 homes. Potencialment, només uns centenars continuaren cap al sud. No en calien més. La minoria sunnita, que controlava el país durant l'època del dictador Saddam Hussein, s'ha vist cada vegada més marginada aquests darrers anys amb el govern del primer ministre Nuri al-Maliki. De fet, molts sunnites no s'estan resistint al pas dels combatents de l'EIIL, i deixen fer als radicals tot el que volen. A més, les milícies dels antics partidaris de Saddam, com el grup de la Naqxbandiyya, s'estan unint a ells. La setmana passada, les milícies sunnites ocuparen Tikrit, el lloc on va néixer Saddam Hussein, i hi hissaren banderes que s'assemblaven a les de l'antic dictador.

La desintegració de l'exèrcit. La manca de cohesió al país va provocar que l'exèrcit es dissolgués quan es va veure confrontat amb la pressió, tot

i que els Estats Units havien gastat uns 25 mil milions de dòlars (18 mil milions d'euros) armant les tropes iraquianes i entrenant-les perquè poguessin lluitar contra els islamistes extremistes.

A Mossul, dues divisions —un total de 30.000 soldats— van fugir dels quasi 1.000 combatents de l'EIIL, tot i que l'exèrcit era molt superior pel que fa a armes i equipament. Els darrers anys, el govern iraquí ha comprat jets de combat F-16 i tancs M-1. Tikrit també va veure com dues divisions es descomponien.

El fet que els soldats sunnites i la policia estiguin evitant una confrontació amb l'EIIL és un reflex de l'opinió general de la població, que considera que els islamistes no son tan dolents com l'odiat govern xiïta. Només les divisions militars que estan formades principalment per xiïtes continuen sent lleials al govern de Maliki. Però fins i tots ells s'estan mesclant amb els grups d'autodefensa xiïtes que s'estan formant a Badgad i al sud d'Iraq.

Divendres passat, el clergue xiïta de més alt rang, l'aiatol·là Alí al-Sistani,

va animar tots els xiïtes a agafar les armes contra l'EIIL. Ja s'han presentat més de 30.000 voluntaris a Bagdad per defensar la ciutat.

Els darrers dies s'ha parlat molt de dos homes morts de ja fa temps. En 1916, Mark Sykes, britànic, i François Georges-Picot, francès, dividiren el Pròxim Orient en zones d'influència britànica i francesa. Van traçar fronteres artificials entre països com Iraq, Síria i Jordània, fronteres que, en gran part, encara existeixen avui. Aquestes línies divisòries van obligar kurds, alauïtes, sunnites i xiïtes a compartir nacions.

Aquest ordre tan fràgil, que no va tenir en compte la història tribal i la religió de cada grup ètnic, ha provocat molts conflictes al llarg dels anys i ara està a punt d'ensorrar-se. De fet, l'objectiu de l'EIIL és eliminar les fronteres tal com estan establertes actualment. El grup va penjar imatges en internet de membres de l'EIIL enderrocant fortificacions frontereres entre Síria i Iraq.

Irònicament, va ser la invasió nord-americana de 2003 la que va tirar per terra el fràgil equilibri de la regió. A Iraq, la minoria sunnita partidària del dictador Saddam Hussein, que només constituïa un 20% de la població, governava sobre la majoria xiïta. Com a conseqüència de l'enderrocament de Saddam Hussein, els sunnites van perdre el seu poder. De manera similar, a Síria, la dictadura del clan alauïta dels Al-Assad va reprimir les tensions entre els dos grups religiosos durant dècades. Avui dia, el resultat és una cruenta guerra civil.

Afluència constant de radicals.

Des de la seva fundació en 2013, l'EIIL s'ha llaurat una reputació a Síria de ser el grup gihadista més brutal i amb més èxits de la zona. També es conegut per ser extremadament secret. Al seu *emirat*, que va des de les ciutats de Bad i Manbij, situades a la província d'Alep, passant per la capital provincial d'Al-Raqqa fins a la província de Hasaka, a l'est del país, els fanàtics governen amb el terror i amb decrets cada vegada més grotescs. A Al-Raqqa, aquells que estiguin al carrer o tinguin les tendes obertes corren el risc de perdre la vi-

Masoud Ali i la seva família, a Erbil, on van fugir de Mossul. Baix, tenda de campanya al campament d'Erbil, a la regió del Kurdistan.

da. Els perruquers han estat obligats a ennegrir les imatges de les dones impreses als paquets de tint. La música ja no està permesa en els casaments i als mercats de bestiar de la regió els genitals de les cabres s'han de cobrir amb un drap.

L'EIIL s'ha estès per Síria des de la primavera passada arrossegant una afluència constant de radicals provinents de Tunísia, Aràbia Saudita, Egipte, Europa i, fins i tot, d'Indonèsia. De bon començament, sembla que el grup manté una estratègia dual. D'una banda, hi ha els gihadistes estrangers, que arribaven a la regió sense cap experiència militar o coneixement del terreny i són enviats a la matança del front.

De l'altra, els dirigents de l'EIIL, aparentment iraquians, han planejat la resistència d'una manera molt més professional: formant petites cèl·lules allotjades en pisos secrets i reclutant delators siris, molts dels quals havien sigut abans espies del règim. Els comandants rebels, oficials locals i altres persones influents van ser segrestats i assassinats, cosa que va permetre a l'EIIL obtenir el control absolut dels pobles i les ciutats.

La plana major de l'EIIL, que segons es diu està formada majoritàriament per antics militars i funcionaris del partit Baas de Saddam Hussein, es guarda en secret. De tal manera que els combatents de baix rang només coneixen el seu *emir* local. A més de

les unitats locals, també hi ha una força especial formada per uns 100 iraquians i tunisians que va ser creada al principi de la formació del grup. Aquesta unitat especial s'encarrega dels segrests, assassinats i atacs terroristes i actua independentment. Probablement, és la responsable d'haver assassinat molts comandants rebels i de segrests fora del territori controlat per l'EIIL.

L'EIIL no va curt d'armes ni de municions, en part gràcies a haver interceptat, fa poc, armament modern de l'exèrcit iraquí. Però, encara que sembla que el grup té fons considerables, no se sap del cert d'on provenen els fons. Durant un temps, se sap que van treure beneficis de la venda de petroli al règim d'Al-Assad i, suposadament, van rebre milions des de Madrid i París pels rescats de ciutadans espanyols i francesos a l'abril. També es creu que el grup ha pogut aconseguir uns 420 milions de dòlars del banc central iraquí durant la seva recent incursió a Mossul.

El líder de l'EIIL, Abu Bakr al-Baghdadi, també es manté a l'ombra. Figura que en realitat es diu Awad Ibrahim al-Badri, i va néixer a la ciutat iraquiana de Samara el 1971. Afirmava que és descendent directe del profeta Mahoma. També es creu que va ser predicador durant la invasió americana i que, més tard, durant un curt període de temps, va participar en l'aixecament islamista. El 2005, els americans el van detenir i el van ingressar al camp de presoners de Bucca, on es creu que va entrar en contacte amb Al-Qaida. En ser alliberat, va unir-se al grup terrorista i es va convertir en el líder de la seva branca iraquiana el 2010. Al cap de tres anys, va assumir el control de l'EIIL i va tenir una disputa amb el líder d'Al-Qaida, Ayman al-Zawahiri. A partir d'aleshores els americans van posar preu al seu cap, 10 milions de dòlars.

El regne del terror. No és massa probable que l'EIIL reixi a ocupar de manera permanent una gran part del territori iraquí. Les normes imposades a la població són massa draconianes i el seu regne del terror, massa violent. La setmana passada, els seus partidaris presumien d'haver assassinat milers de soldats xiïtes.

“L'EIIL és el catalitzador per a una nova guerra civil a Iraq”, afirma Michael D. Weiss, un expert americà en el grup terrorista siri. Si esclatés aquest conflicte, el resultat podria ser que l'actual territori de Síria i Iraq quedés dividit en tres Estats: el kurd, el sunnita i el xiïta.

Tot i això, encara hi ha iraquians com Abdul-Jabbar Ahmed Abdullah, que creuen en la continuació de l'existència del seu país. Abdullah és professor de ciències polítiques al bastió sunnita de Bagdad i un analista respectat. L'escalada de violència de la darrera setmana era “absolutament previsible”, diu Abdullah. Des de l'enderrocament de Saddam, fa ja 11 anys, “tots els intents de posar en marxa institucions eficients han sigut un fracàs”.

Abdullah culpa el primer ministre Nuri-al Maliki de tots els problemes. Considera que és un fanàtic que només té interès que el seu grup religiós sigui el dominant i que la seva política sobrevisqui.

El comportament de Maliki, diu Abdullah, és marcat per una “profunda desconfiança en tot i en tots”, des dels kurds al nord fins als companys xiïtes del sud. La seva hostilitat contra el bloc sunnita del centre del país és absoluta, diu Abdullah. Sota el règim de Saddam, Maliki va romandre a l'ostracisme a causa de la seva oposició a la dictadura per tal de salvar la seva vida. El fet que trobés refugi a Síria explica la seva estreta relació amb els mullers de Teheran i el seu suport al president siri Baixar al-Assad a Damasc.

El seu Govern va aliar-se amb els americans quan li semblà adient. “Els interessos d'Iraq són l'únic que ens importa”, deia Maliki al març en una entrevista que va concedir a *Der Spiegel* des del seu sumptuós despatx de Bagdad. El conflicte entre els grups religiosos és una part “completament normal del procés polític”, deia. A més, afegia que cada partit “havia rebut la part corresponent segons marcava el procés electoral”.

El simbolisme de Mossul. Quan se li pregunta per l'advertència que li va fer el president d'Estats Units, Barack Obama, durant la seva visita a la Casa Blanca al novembre de 2013,

amb la qual li recomanava que busqués la reconciliació entre sunnites i xiïtes, el primer ministre iraquí es gratà la barba i va deixar ben clar que no estava a les ordres d'Estats Units. “Vaig advocar per la reconciliació nacional fins i tot abans que Obama fos president”, va declarar Maliki.

La captura de Mossul té un gran valor simbòlic, ja que marca la fi de deu anys de desenvolupament. Els anys anteriors a la invasió, els americans havien tractat de convertir Mossul en una ciutat moderna, i aconseguiren la calma gràcies a la inversió massiva i la presència constant de tropes. Les primeres eleccions lliures en la història d'Iraq van tenir lloc a Mossul en 2003 i 2004, organitzades per un llavors desconegut general americà, David Petraeus, qui va comandar 23.000 homes a la zona nord d'Iraq a principis de l'any 2004. El 2007, però, la força d'ocupació es va reduir sobtadament de 9.000 a 3.000 tropes, i això provocà que la seguretat, en un estat que ja era precari, es desgastés encara més.

El president Barack Obama, que va arribar al poder el 2008, sempre havia defensat que la invasió d'Iraq havia sigut un error i en volia fer tornar les tropes americanes a casa al més aviat possible. De fet, els últims dos anys i mig, no hi ha hagut presència destacable de tropes americanes a Iraq. La retirada de tropes va ser més gran del que s'havia planejat en un principi, però ara molts experts critiquen que aquesta maniobra s'ha dut a terme massa d'hora. A Washington, els republicans acusen Obama de no fer res per evitar l'escalada de poder de l'islamisme a Iraq.

De fet, Obama podria veure's aviat obligat a ajudar militarment el govern iraquí. La setmana passada va declarar que el seu govern està considerant totes les opcions, però que descarta el desplegament de tropes de terra. Els atacs aeris o l'ús de *drones*, però, no semblen improbables. Divendres a la tarda, Obama anuncià que podria considerar la possibilitat de proporcionar suport militar si Maliki està disposat a fer concessions polítiques als sunnites. “En última instància, recau en Iraq com a nació sobirana de resoldre els seus problemes”, va declarar Obama.

Vora 800.000 persones han abandonat la ciutat de Mossul i aproximadament la meitat han anat a raure a la província d'Erbil.

“Morirem pel Kurdistan”. Malgrat això, podria aparèixer una estranya coalició. La setmana passada, Iran va temptejar el terreny amb intenció de pactar una resposta conjunta amb els Estats Units sobre la situació a Iraq i els dos països van mantenir breus conversacions sobre aquest assumpte dilluns passat. El seu interès compartit és ben clar: frenar l'extremisme sunnita. Tot i això, ambdues parts van deixar clar que la possibilitat de coordinació militar no estava a la vista. Estat Units podria inclinar-se per donar suport a altres grups siris rebels que estan lluitant contra l'EIIL malgrat les reserves que genera l'assumpte.

Masud Alí, el refugiat al campament dels afores d'Erbil troba a faltar la seva ciutat i volt tornar a Mossul tan prompte com sigui possible. “Vull pau”, ens diu, encara que sap que la pau és avui dia encara quimèrica. No confia en l'EIIL, però també té por d'un atac per part de les tropes del Govern. Especula sobre si Maliki arribarà a utilitzar forces aèries per bombardejar Mossul.

Els peixmerga kurds han construït una base a uns cent metres de la tenda d'Alí. Utilitzen la bandera kurda com a símbol d'identitat: tres franges, una de roja, una de blanca i una de verda amb

un sol enmig. Aras Muhammad du la bandera a la mànega dreta del seu uniforme militar de camuflatge, a més de portar ulleres de sol i una boina morada. Carrega un kalàixnikov. “Morirem pel Kurdistan”, diu Muhammad. Un peixmerga no pensa mai en ell mateix, només pensa de protegir la resta. No abandona, és fort. “Els peixmerga estan enviant soldats a Mossul per tractar d'evacuar les famílies amb la màxima seguretat. També estan protegint els refugiats als afores d'Erbil”.

Al llarg del dia, l'aigua d'una font esquitxa els bancs de fusta d'una plaça central d'Erbil al costat d'un basar on venen llepolies. Un ancià amb la cara plena d'arrugues seu en un dels banquets. Està furiós. No ens vol dir ni la seva professió ni el seu nom. Tot el que vol dir és que els Estats Units tenen la culpa de la desintegració del seu país. Parla cridant i agita el seu bastó per l'aire. “Els americans no haurien d'haver-se'n anat com si res”, crida l'home. “Els són qui han dut el meu país a aquesta situació crítica.”

*Dieter Bednarz, Ullrich Fichtner,
Katrin Kuntz, Christoph Reuter and
Mathieu von Rohr*

© *Der Spiegel*

Traducció de Núria Molines

Tres setmanes va estar-se al nord de Cornualla l'espia nord-americà. I estava entusiasmat: penya-segats, vistes a l'Atlàntic, paisatge pintoresc.

L'emplaçament dels serveis secrets britànics GCHQ (Government Communications Headquarters), elogiat per l'home de l'NSA en el seu informe, es troba ben bé a tres-cents quilòmetres a l'oest de Londres, seguint la costa atlàntica. A l'altiplà des del qual 29 antenes es dirigeixen cap a l'òrbita, hi treballen des de fa dècades agents de Sa Majestat. El lloc a Cornualla era, amb el nom “Morwenstow”, part del programa Echelon d'espionatge global de satèl·lits. Avui, és un centre del GCHQ.

A banda d'una situació geogràfica ideal per a la vigilància d'importants satèl·lits de comunicacions, el lloc ofereix un altre avantatge clau: en la no gaire llunyana badia de Widemouth arriben importants cables submarins, entre els quals el TAT-14, que comença al terminal de cables submarins de Telemekom al nord de la Frísia oriental.

Ja a l'estiu va aparèixer la sospita que els serveis secrets britànics també tenien objectius alemanys en el punt de mira. Ara, en documents d'Edward Snowden, es troben per primera vegada proves concretes de la sospita: hi apareixen números de telèfon alemanys. *Der Spiegel*, *The Guardian* i *The New York Times* han pogut examinar i analitzar els documents en una acció conjunta.

Segons els documents, des del centre situat a Cornualla, el GCHQ va dur a terme com a mínim l'any 2009, any en què és datat el document corresponent, no tan sols connexions des de la xarxa del govern a Berlín a les seves bases de dades d'objectius, sinó també d'ambaixades alemanyes com la de Rwanda. D'altres documents es desprèn que els britànics, si més no esporàdicament, vigilaven línies de senyal senceres, per exemple “Alemanya - Geòrgia” i “Alemanya-Turquia”.

En les llistes també apareix el nom del comissari de la Competència i actual vice-president de la Comissió, Joaquín Almunia, i adreces de correu que s'atribueixen al primer ministre d'Israel i al ministre de Defensa.

Els detalls de les bases de dades de la intel·ligència britànica podrien tenir repercussions polítiques. Als britànics